

- 248 -

פרוטוקול מס' 128

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', כ"א בחשוון תשל"ב - 9.11.71, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

ה. ברקת - יושב-ראש הכנסת

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אבקוריון
ר. ארזי
י. בן-מאיר
ש.י. גרוס
מ. נסים
א. עופר
צ. צ'מרטן
א. רזיאל-נאור

מזמנים:

ב.צ. קשת - חבר-הכנסת
ח. ליאור - מזכיר הכנסת
ק. ארן - סגן מזכיר הכנסת
ז. שר - היועץ המשפטי של הוועדה
א. בר-זכאי - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

- סדר-היום:
- א. הארכת התקופה של חודשיים לדיון בהצעות חוק של חברי-הכנסת שטרם נדונו;
 - ב. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר קביעת תקנה שהשר ישיב לשאלתה בכתב ולא מעל דוכן הכנסת, בהעדר חבר-הכנסת השואל מן הישיבה;
 - ג. קביעת הזמן לדיון בנושא "המצב בטלוויזיה". (הפעלת תקנה 71(ב));
 - ד. סיכום הדיון על חילופי הדברים במליאת הכנסת מיום 30.6.71 - עם חבר-הכנסת ש.י. גרוס.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו:

א. הארכת התקופה של חודשיים לדיון בהצעות חוק של חברי-הכנסת שטרם נדונו

מזכיר הכנסת, מר ליאור, פנה אלי במכתב לאמור:
"רצוני להפנות תשומת לבך לתקנה 109 של תקנון הכנסת הקובעת: 'במסגרת הזמן המוקצה לדיון בהצעות לסדר היום או במועד אחר, שייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים תוך תיאום/הזמן עם הממשלה, יתקיים דיון מוקדם בהצעות החוק כאמור להלן, ובלבד שדיון זה לא יתקיים לפני עבור יומיים מהנחת ההצעה על שולחן הכנסת ולא יאוחר מחודשיים מהגשתה ליושב-ראש הכנסת, אלא אם ועדת הכנסת החליטה להקדים את הדיון או אם הסכימה להאריך את התקופה של חודשיים; ימי פגרה לא יבואו במנין התקופה האמורה של חודשיים'."

במלאי יושב-ראש הכנסת והסגנים נמצאות הצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת שהוגשו לפני זמן רב ולא באו לדיון בכנסת בגלל סיבות שונות. אחדות בגלל שהמכסות שנקבעו לסייעות לא הספיקו על מנת להביא את ההצעות במושב זה או אחר, אחדות בגלל אי אפשרות של שד זה או אחר להשיב בזמן הקבוע בתקנון להצעת חוק זו או אחרת; אחדות בגלל בקשות הסייעות לדחות לזמן מה את הבאת ההצעה לדיון בכנסת.

עם התחדש מושב הכנסת וקביעת מכסה חדשה, יהיו בוודאי חברי כנסת מסייעות שונות שיבקשו להביא לדיון הצעת חוק שהוגשה לפני זמן רב.

על מנת לשמור על התקנון, מבקש אני שוועדת הכנסת תאשר את רשימת הצעות החוק שטרם נדונו. רשימת ההצעות מצורפת בזה; יחד עם זאת מבקש אני שוועדת הכנסת תתן דעתה מה קורה לגבי הצעת חוק שהוגשה על-ידי חבר-כנסת מסויים, שבינתיים נתמנה להיות חבר בממשלה. לדוגמה: יש מספר הצעות חוק שהוגשו על-ידי חבר-הכנסת חזני אשר נתמנה בינתיים כשר הטעדה."

מקרה זה מלמד אותנו שיש הוראות בתקנון שצריך להעבירם מפעם לפעם תחת שבט הביקורת. אז היתה כוונתנו ליצור להציע משני הצדדים כדי שההצעות תועלנה לדיון; התברר שלא כל הצעות החוק הוגשו לדיון ויש מלאי גדול מאוד של הצעות חוק של חברי-הכנסת שטרם נדונו.

א. עופר:

אני מבין שסעיף 109 נוסח כך כאשר לא היתה הגבלה בהגשת הצעות חוק ולא נקבעו מכסות סייעות בעניין זה. החברים מעוניינים שהצעות החוק שלהם יתפרסמו באותו זמן שהם מציעים אותם, ולא כעבור זמן כה רב.

אני מציע שנשאל את כל החברים שהצעות החוק שלהם טרם נדונו אם הם מעוניינים להעלות את הצעותיהם, ורק מי שיענה בחיוב נפשיך את הצעת החוק שהציע. צריך שתהיה לכך הסכמה של חברי-הכנסת שהגישו אותן הצעות חוק. אני חושב שאנו צריכים, פרט להפשרה של חודשיים, לקבוע תקופה של 3-4 שנים.

ב. צימרמן:

בתקופה האחרונה צימצמתי את פריון העבודה שלי ואני מגיש מעט הצעות חוק, כיוון שאינני רואה סיכוי שההצעות תוגשנה לדיון.

לגבי הצד העקרוני: הפגם מתחיל בכך שקבענו מכסות, גם לגבי הצעות לסדר-היום ובמיוחד לגבי הצעות חוק. על-ידי כך העברנו את משקל התחיקה לידי הממשלה, לרעת האיזון של התחיקה של חברי-הכנסת, וחבל על כך. אנו בית מחוקקים וטוב שבית מחוקקים ידאג לחוקק חוקים של חבריו מאשר חוקים שהממשלה מגישה לכנסת. הממשלה היא זרוע של הכנסת לענין התחיקתי. לא טוב לפעולת הפרלמנט הישראלי שהגבלנו את הצעות החוק הפרטיות. אולי בכל זאת צריך לנהוג אחרת לגבי הצעות חוק של חברי-הכנסת? אם גם חברי-הכנסת אחרים יחשבו על-דעיון זה צריך יהיה למצוא פתרון לפחות לגבי הצעות החוק של חברי-הכנסת.

דבר נוסף: הצעת החוק צריכה להיות הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת כדי לתת לחבר-הכנסת אפשרות להשפיע. בינתיים בכנס הכל למסגרת של הסייעות. חבר-הכנסת מגיש את הצעת החוק והסייעה לוקחת את ההצעה תחת חסותה, אז במה אשם חבר-הכנסת?

צ. צימרמן:

כרגע אינני רואה כל דרך אחרת, אלא שוועדת הכנסת תפנה לאותם חברי-הכנסת ותשאל אם הם מסכימים שהצעותיהם ישארו.

מ. נסים:

חבר-הכנסת שהגיש הצעת חוק איצו אשם בכך שהתקופה של חודשיים חלפה עברה.

ח. ליאור:

יש מקרים רבים שחבר-הכנסת כן אשם בכך.

מ. נסים:

אם הצטברו מעל 20 הצעות חוק אין זו אשמתם של אותם חברי-הכנסת שהצעותיהם לא הגיעו לדיון, לכן הם לא צריכים להיות מגישי הבקשות.

אני מתנגד להצעת חבר-הכנסת צימרמן שוועדת הכנסת תפנה לאותם חברי-הכנסת שהצעות החוק שלהם טרם נדונו, אני מתנגד שתהיה זו החלטה של ועדת הכנסת, כי תקנה 109 אומרת שיושב-ראש הכנסת והסגנים צריכים להעלות את ההצעה לדיון לא פחות מאשר יומיים ולא יותר מאשר חודשיים. הצעת חוק של חבר-הכנסת שלא הגיעה לדיון אין זה משום שהוא לא רצה בזה, אלא משום שלא היה זמן להעלות אותן הצעות לסדר-היום, כי יש סעיף בתקנון הקובע שביום ד' פעם בשבועיים יועלו הצעות חוק לסדר-היום. אילו היינו קובעים דיון בהצעות חוק פעם בשבוע - אפשר היה להספיק יותר. הסיבה לכך שאין יותר ביטוי ליוזמות של חבר-הכנסת בענייני חקיקה היא, שהתקנון קובע דיון בהצעות חוק רק פעם בשבועיים. אין זו אשמתם של חברי-הכנסת ואף לא של יושב-ראש הכנסת והסגנים - זוהי עובדה תקנונית. אולי צריך לשנות את התקנון בענין זה.

היום אי-אפשר לפנות לחברי-הכנסת ולשאול אותם אם הם עדיין עומדים על הצעותיהם. מטבע הדברים הוא שכל אחד ישיב בחיוב, אלא אם כן איצו רוצה עוד באותה הצעת חוק ואז כבר היה מודיע על כך.

אני מציע שנפשיר את הצעות החוק ושתהיה פניה לראשי הסיעות שיעשו בדיק בית של הצעותיהם ויאמרו מה עומד לדיון ומה לא.

הי"ר י. ישעיהו:

אני מקבל את הצעתו האחרונה של חבר-הכנסת נסים. אנו ממלאים את חובתנו לגבי ההפשרה - נאריך את התקופה של חודשיים לתקופה בלתי מוגבלת. נכון שזהו ענין של מזכירות הכנסת לפנות לסייעות ולשאול אלו הצעות ישארו, ואלו לא, כדי שהמלאי יהיה מעודכן.

כזמנה אשר לבעיה שעורר חבר-הכנסת צימרמן - בעלה אותה לדיון מיוחד. יש הצעות שונות לא רק בינינו, אלא גם בעולם.

הנחלט:

בהתאם לסעיף 109 של התקנון, להאריך את התקופה של חודשיים לתקופה בלתי מוגבלת לגבי דיון בהצעות חוק של חברי-הכנסת, שטרם נדונו תוך חודשיים מיום הנחתן על שולחן הכנסת.

ב. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר קביעת תקנה שהשר ישיב לשאלתה בכתב ולא מעל דרכן הכנסת, בהעדר חבר-הכנסת השואל מן הישיבה

ד. ברקת:

אני שמח שלאחר תקופה ממושכת יש לי הזכות להיפגש אתכם שנית.

הענין שהובא לפניכם הונח על שולחן הוועדה בסוף חודש מרץ השנה; ידוע לי שהוועדה היתה עסוקה בענין ההצעות לסדר-היום ומדוב טרדה לא יכלה להתפנות לנושא זה. רצוני להפנות תשומת לב חברי הוועדה שהמדובר כאן הוא רק בקטע אחד של בעיה גדולה.

ראוי הענין שתהיה בו השתתפות גדולה יותר של חברי הוועדה. כיוון שאצטרך לבקש מאת יושב-ראש הוועדה להקדיש ישיבה מיוחדת לעניינים שעלי להביא לפני הוועדה - בראש וראשונה התקציב - אני מבקש שגם נושא זה יכלל באותה ישיבה, כאחד הסעיפים לדיון בישיבה.

הי"ר י. ישעיהו:

אני מקבל על עצמי את חטא הפיגור בדיון בנושא זה. עשיתי זאת מתוך כוונה שנסיים את הדיון בפרק ההצעות לסדר-היום ונניכנס לדיון בפרק השאלות, שהוא נושא מורכב

היו"ר י. ישעיהו:

אני מכבד את רצונו של יושב-ראש הכנסת ואנו נקיים דיון בנושא זה בישיבה הבאה, בה יעלה יושב-ראש הכנסת נושאים נוספים לדיון בוועדה.

ר. ברקת: אני מודה לכם.

אני חוזר ומדגיש שאין לי כל התנגדות לכך שהדיון יתקיים גם במסגרת הזאת. כל חבר וחבר כבודו במקומו מונח, אבל תועלת העניין מהישיבת שיהיו חילופי דברים בנושאים שיש בדעתי להעלות בהקשר עם ויכוח זה ושנשמע גורמים וגישות שונות לגבי הבעיות. ידוע לי שבדרך-כלל יש השתתפות גדולה יותר בישיבות ועדת הכנסת.

הנחלט:

בהתאם לבקשת יושב-ראש הכנסת, לדחות הדיון בנושא זה לישיבה מיוחדת בה תהיה השתתפות גדולה יותר של חברי הוועדה וכן יעלה יושב-ראש הכנסת נושאים נוספים לדיון.

היו"ר י. ישעיהו:

ג. קביעת הזמן לדיון בנושא "המצב בטלוויזיה" (הפעלת תקנה 71(ב))

בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים מאתמול הוגשו 8 הצעות לסדר-היום בנושא: "המצב בטלוויזיה". מזכיר הכנסת, מר ליאור, סודיע לנו שיושב-ראש הכנסת והסגנים החליטו להפעיל את תקנה 71(ב) מתקנון הכנסת (פרק ה' בהצעות לסדר-היום) שאושר בישיבת הכנסת מיום 27.7.71 האומר: "הגישו חברי-כנסת מסייעות שונות הצעות לסדר-היום בנושא אחד, או הצעות שונות באותו ענין, ומספר חברי אותן הסייעות מהווה רוב בכנסת, ושאים יושב-ראש הכנסת והסגנים לראות את הנושא כאילו החליטה הכנסת לדון בו, בעקבות הצעת לסדר-היום והנושא ייכלל בסדר-היום של הכנסת". הדיון בנושא זה יתקיים ביום ב' הקרוב, כ"ז בחשוון תשל"ב - 15.11.71.

אנו מתבקשים לקבוע זמן לדיון.

אני מציע לקבוע שתיים לדיון. מן הנסיון אנו למדים שבאשר אנו קובעים זמן ממושך לדיון - הענין בנושא קטן. דיון של שתיים אורך למעשה שלוש שעות ומסגרת הדיון כולו יאורך עד חמש שעות.

י. בן-סאיר:

אני מציע לקבוע 3 שעות לדיון ולא למעלה מזה. אני מסכים לדברים שאמר יושב-ראש הוועדה. אני באופן עקרוני הולך לכיוון של צימצום. הדיון על המצב בטלוויזיה הוא נושא בעל חשיבות מרכזית ממדרגה ראשונה ואינו פחות מדיון על משרד משלתי מסויים.

א. רזיאל-נאור:

רצוני לדבר נגד הגישה המסתמנת שאם חברי-הכנסת ידברו פחות הכל יהיה שפיר ומעניין. תמיד הוזרים לאותה ההנמקה כדי לצמצם את שעות הדיון. המגמה שיושלך הם איננה טובה לציבור. הטלוויזיה הגיעה למשבר רציני - זהו משבר רציני של תקשורת המדינה, זו פגיעה בתקנון מסויים, פגיעה בדמוקרטיה - אי אפשר לדחות את כל הדברים לתוך השעותיים הללו. המגמה של צימצום הדיון בפרלמנט איננה לבריאות הפרלמנט; על כן אני מתנגדת לכל מה שנאמר כאן.

שלוש שעות זהו זמן מינימלי שאפשר לחשוב אותו להגיוני.

היו"ר י. ישעיהו:

הנימוק שלי לצימצום שעות הדיונים מנוגד לתפיסה של חברת-הכנסת רזיאל-נאור. דיונים ממושכים ללא צורך על נושא מסויים דוחקים דיונים חשובים אחרים. תפקיד ואדת הכנסת הוא לכלכל את זמנה של הכנסת באופן כזה שהדיונים יהיו יעילים, קולעים וגם מעניינים. הענין בדיונים הוא תוספת שלי. הכנסת אינה תיאטרון ויכול להתקיים בה דיון משעמם, אבל מנסיוני למדתי שככל שהדיון מרוכז יותר הוא מעניין יותר.

אינני מתנגד לקבוע 3 שעות לדיון.

צ. צימרמן:

אני מסכים לקביעת 3 שעות לדיון.

לגבי ההנמקה: כפי שלא טוב שדיון מתרחב ומתפשט, כן גם לא טוב שהדיון מתרכז. לא תמיד אומר חבר-הכנסת המדבר ראשון את הדברים החשובים ביותר, ואין עדיין תקנה שתאסור על חברי-הכנסת לחזור על דברים שכבר הושמעו על-ידי חברים שדיברו קודם.

הי"ר י. ישעיהו:

אני חושב שזו אחת מהבעיות של הפרלמנטריזם, שאין לו הספק להשיג את הרושם המבצעת, כיוון שהוא דן בהרחבה על כל נושא ונושא. זוהי בעיה הקיימת בכל העולם.

הנחלט:

לקבוע 3 שעות לדיון בנושא: "המצב בטלוויזיה".

הי"ר י. ישעיהו:

ד. סיכום הדיון על חילופי הדברים במליאת הכנסת מיום 30.6.71 - עם חבר-הכנסת ש.י. גרוס

ס. נסיים:

הבסיס לדיון, כך נאמר לנו, הוא תקנה 12(א), ששם נאמר: שתחום עניינה של ועדת הכנסת, בין השאר, הוא: דיון בתלונות על חברי-הכנסת. הבינותי מדבריו של סגן יושב-ראש הכנסת - חבר הכנסת קשת - שהוא העביר אלינו לדיון את הנושא הזה לא כקובלנה, או תלונה על חבר-הכנסת פלוני, אלא הוא במפורש אמר: כבקשה לוועדה לדון בתופעה כזאת שהיא אולי איננה חודגת מדיוני הכנסת והיא מתרחשת מפעם לפעם, והוא ביקש מהוועדה לדון בהלכות התבטאות בפדלמנט. חבר-הכנסת קשת ביקש שוועדת הכנסת תפסוק כללים של התבטאות פרלמנטרית, וחשוב שנדע אם פרלמנט בכנסת ראוי להתבטא כך כלפי בית-המשפט.

השאלה היא אם ראוי שתשמע התבטאות כזאת בכנסת כלפי ערכאה מוסמכת של המדינה. אני סבור שצריך לשמור על כבודם של בית-המשפט העליון, בית-המשפט המחוזי, ובית-משפט שלום, וכן גם של בית-הדין הרבני, כפי שמעיר חבר-הכנסת בן-מאיר. לעולם אין להתבטא בגנות הרוח או במלים בוטות. שום ערכאה משפטית, תהא אשר תהא, אינה חסינה בפני ביקורת של הכנסת, או של חבר-הכנסת יחיד בכנסת, כאשר הוא סבור שהכרעה מסויימת של בית-המשפט לא תאמה הוראות ברורות שהתבטאו בחוקי הכנסת. אם הכנסת תסיר מעצמה סמכות זו של חקיקה, היא מסירה מעצמה את סמכותה העיקרית, כמעט היחידה, כי הכנסת היא המוסד המחוקק והיא מוציאה את החוקים כדי שיקיימו אותם ויילכו אחריהם - גם האזרח וגם בית-המשפט. אם רואה חבר-הכנסת שבית דין או בית-משפט פוסקים באופן ברור ביותר פסק דין שאינו תואם לחוק - רשאים הם לבקר אותו. אינני מתייחס למקרה הספציפי הזה, כי לא קראתי פסק דין זה ויכול להיות שחבר-הכנסת גרוס פיוש לא נכון את פסק בית-המשפט. כשם שאסור להתבטא במלים בוטות כלפי בית-המשפט; כך אסור לכנסת שלא לדאוג לכך שחוקיה אכן מקויימים על-ידי בית משפט זה או אחר.

אני סבור שאם נתייחס אל המקרה כמקרה, ולא כתלונה על מישהו - חבר-הכנסת גרוס הפריז בחומרת ההתבטאות. כאשר אומרים, כלפי כל בית-משפט: "בזדון" "ביודעין" וכו' אין זו לשון הולמת את יחס הכבוד הראוי לערכאות המשפטיות. האם חקר חבר-הכנסת גרוס את כליותיו ולבבותיו של בית-המשפט או של השופטים? יכול להיות שהם עשו זאת מחוסר תשומת-לב, וגם שופט מסוגל לשגות. אני לא הייתי משתמש בביטויים האלה. הייתי אומר שהמסקנה נוגדת את ההוראות הברורות והמפורשות של החוק - וזו זכותי לבקר פסק-דין של הערכאות המשפטיות.

לכן מציע אני שנראה בהתבטאות מסוג זה, בפרק זה של הדיון, כהתבטאות לא רצויות, אבל לא לקבוע זאת ככלל מה מותר ומה אסור.

שאלה שניה שעמדה לדיון היא השאלה של גילוי הדברים הנאמרים בוועדות הכנסת מעל דוכן הכנסת. באופן עקרוני התקבון אינו כל כך ברור, אם כי אני נוטה לשיקול ש"שר" בתקנות פירושו: גם: נציג השר. הקשר הדברים בתקנה זו נותן מקום לפרש שאולי בחסינות הזאת מפני ציטוט נוגעת דווקא לאלה שיש להם חסינות פרלמנטרית. יש מקום לפקפק לצדדיו של הניסוח הזה. בתקנה נאמר: "שר, חבר-הכנסת...", יכול להיות שמתקין התקנות בשעתו סבר ליתן חסינות זאת לאלה הנהגים מחסינות. יש לי דעה על החסינות - אני חושב שגם דבריו של פקיד הנאמרים בוועדה צריך שתחול עליהם חסינות, אבל קשה לקבוע בוודאות למה התכוון מתקין

מ. נסים:

תקנה 63 בשעתו. נציג השר יכול להופיע בשם השר. סעיף 81 קובע: "שר רשאי להביא לדיוני ועדה את העוזרים שהוא זקוק להם, או להיות מיוצג על-ידי עוזר שהשר מילא את ידיו לכך". כאשר הנציג מדבר הוא מדבר מפיו של השר; לכן ההגיון נוטה יותר לפירוש הזה. מכל מקום חשוב מאוד - אנו יכולים לקבוע לפי סעיף 121 או לפי סעיף 123, או שניהם יחד - לקבוע באופן ברור שראוי שוועדת הכנסת תקבע: שציטוט מדברים הנאמרים בוועדה, לא רק מפי שר או פקיד, אלא גם אם מופיע איש ציבור לפני הוועדה - לא יתפרסם בפומבי. תקנה זו חשובה לכל פרלמנט המערבי את דיוני הוועדות.

אני מציע שוועדת הכנסת תקבע, בהתאם לסעיף 121 או 123, שאין לצטט דברים שנאמרו בוועדות הכנסת. הצדה בסעיף 63 היא שנאמר: "מעל בימת הכנסת" ולא נאמר שאסור למסור ציטוטים לעתונות.

אני מציע שהסיכום בסעיף זה יהיה מבלי להתייחס לחבר-הכנסת גרוס; (א) אין להטיל בספק זכותו של חבר-הכנסת לבקר פסקי-דין של הערכאות המשפטיות, אולם התבטאות מסוג זה איננה רצויה; (ב) שייקבע באופן ברור שאין לצטט מעל בימת הכנסת ובכל מקום אחר דברים שהושמעו בוועדות הכנסת.

תיו"ר י. ישעיהו: רצוני להקריא באזניכם טיוטה של הצעת סיכום:

(א) ועדת הכנסת מביעה את צערה על הביטויים שאינם הולמים יחס הכבוד הראוי לבית-המשפט העליון, אשר חבר-הכנסת גרוס השתמש בהם אגב השימוש בזכותו לבקר פסקי-דין של בית-המשפט;

(ב) ועדת הכנסת תובעת מחברי-הכנסת ומיושבי ראש ישיבות המליאה להקפיד על כך שדיוני ועדה ומידע שנמסרו בה אינם מקור שמותר לגלותו מעל בימת הכנסת, וכן אין להזכיר במליאת הכנסת בשם אנמדם דברים שנשמעו בוועדה מוועדות הכנסת.

י. בן-מאיר: אני מצטער שיש איפה ואיפה, לדעתי, בהתייחסות לערכאות המשפטיות השונות. בית-דין רבני זוהי ערכאה משפטית הקיימת לפי חוקי הכנסת ודייניה מתמנים על-ידי נשיא המדינה; יחד עם זאת אנו שומעים וקוראים גידופים בכנסת נגד הרבנים, כולל בת-ידין רבניים.

תיו"ר י. ישעיהו: אני מבקש שתביא מקרים אלו לפנינו.

י. בן-מאיר: אני אניאם. אין רגישות לגבי בתי הדין הרבניים לעומת הרגישות הקיימת לגבי בתי-המשפט. אני חושב שדין אחד צריך להיות לשניהם, גם מבחינת הצדק.

אני חושש מפני צנזורה על דברים של חברי-הכנסת. אינני חושב ששופט בית המשפט העליון הוא מעל לכל ביקורת עד כדי כך ששר המשפטים התבטא בעיתון שצריך היה להוציא את חבר-הכנסת גרוס מהדינים והרגלים מהאולם. לדעתי זה מראה לאן אנו יכולים להגיע. בית-המשפט העליון עוסק באופן ברור ומהותי בעניינים ציבוריים. האם טוב הוא שבית-המשפט ייפך לגוף פוליטי, אשר הדעות הפוליטיות של שופטי בית המשפט יקבעו את פסק הדין? זכותו של בית-המשפט העליון לעשות זאת, ואי-אפשר להגיד שאסור לחבר-הכנסת לבקר את בית-המשפט העליון.

לגבי הביטויים יש לכתוב באופן כללי ולא דווקא להתייחס לבית-המשפט. יכול להיות שהוועדה תחליט שהביטוי "התעללות" אינו ביטוי טוב ויש לשמור על אופן ההתבטאות. אני מתנגד לכך שניתן לבית-המשפט מעמד מיוחד ובכתוב שהוא מעל ומעבר לכל ביקורת. בית-המשפט מתערב באופן חזק בחיים שלנו. חבר-הכנסת מדבר לפי האישיות שלו, במסגרת הביטוי הפרלמנטרי ההולם, אך אל לנו לתת לבית-המשפט מעמד מיוחד, שלדעתי אינו צודק.

תיו"ר י. ישעיהו:

המקרה הקונקרטי הוא שביטויים אלה נאמרו כלפי בית-המשפט העליון, ואין זה מדויק האמת והיושר לטשטש את העניין. לו היו תופעות של ביטויים בלתי הולמים כלפי בתי המשפט היינו צריכים להתייחס לגבי כל בתי-המשפט. במקרה זה דובר במישורין לגבי בית-המשפט העליון ולכן עלינו להתייחס קודם כל לגבי

היו"ר י. ישעיהו:

בית-המשפט העליון. אם חברי-הוועדה יוצאים שתוסף תוספת שכלפי כל ערכאה משפטית צריך לנהוג בכבוד - אני מסכים.

א. רוזיאל-נאור:

אני בהחלט מסכימה עם דברי חבר-הכנסת בן-מאיר על יחס הכבוד לכל הערכאות המשפטיות של המדינה ולאן דווקא לגבי בית-המשפט העליון בלבד. לעולם יבור לו אדם לשון נקיה. אפשר לומר את הדברים החריפים ביותר בלי חרפות, וזוהי תמצית תורת הנאום ותורת תרבות הדיבור של בני אנוש. לפעמים זה קשה. מדוע אסור בכלל לכנסת, או לעתונות להתערב בנושא הנמצא בדיון בפני בית-המשפט? - לא משום שבית-המשפט מורכב מאישים נעלים כל כך, או מאישים המחוסנים מטבע ברייתם משגיאות, אלא כדי שהציבור והפרלמנט לא יתערבו בחריצת הדין ולא תהיה השפעה על שיפוטם של השופטים. השופטים הם רק בני אדם והם יכולים להיות מושפעים על-ידי הדיון בכנסת או מעל דפי העתון. כדי להבטיח שהשופטים לא יהיו מושפעים מדעת הציבור, קיים העניין של סוב-יודיציה - אל הפרלמנט להתערב בעניין לפני תום פסק הדין; אבל אחרי חריצת הדין מותר לכל אזרח לבקר את פסק הדין ולטעון טענות מהותיות כלפיו. אני בהחלט מסכימה שאותו פסק דין שביטל את המאסר בפועל והמירו למאסר על תנאי ראוי לביקורת חריפה, בעיקר אם נביא בחשבון את המהמורות שהיו עומד בפניהם. מוטב שלבית-המשפט יהיה ריסון בעניינים כאלה; אבל להתבטא באופן כזה, כפי שהתבטא חבר-הכנסת גרוס שבית-המשפט העליון התעלל בכנסת, או באותו חבר-הכנסת שהציע את ההצעה שנתקבלה, או בזכרו של חבר-הכנסת המנוח - מה פירוש הביטוי "להתעלל בכנסת"? אין בזה אפילו מהותיות. בוודאי שאי-אפשר לדבר על סילוף רצון המחוקק. בית-המשפט לא אמר שכתוב בחוק שחייבים לתת מאסר על תנאי, בית-המשפט שקל את העניין, ולפי דעתי הוא שגה - ואת זה צריך לומר. אינני רואה שבית-המשפט התעלל במישהו, או התעלל בזדון במישהו, או סילף משהו. לפי דעתי שגה בית-המשפט משגה שראוי ללשון חריפה, אך לא לביטויים כאלה. יכול להיות שביקורת כזאת מעל בימת הכנסת תיטיב לביקורת העצמית של שופטי בית-המשפט העליון שישקלו פעם נוספת אם ללכת בקו של קולא, או בקו של חומרא.

אשר לחילופי הדברים בישיבת הכנסת: הועלה כאן עניין הציטוט מדברים שנאמרו בישיבת ועדת על-ידי השר או בא כוחו של השר. הדבר האלמנטרי הוא שאי-אפשר לצטט דבריו של אדם שלא יכול לעלות על בימת הכנסת ולהשיב לחבר-הכנסת. מנכ"ל משרד, או קצין צבא, אינם יכולים להשיב אישית לחבר-הכנסת מעל בימת הכנסת. אמנם הם יכולים להשיב באמצעות השר שלהם, אך אין דומה טיעון של מי שמייצג אותו כהוא עצמו. אי-אפשר לתקוף אדם שאיננו יכול להשיב לך. חבר-הכנסת יכול להתווכח עם חבר-הכנסת אחר, או עם חבר ממשלה, אך אינו יכול לצטט דבריו של פקיד בכיר או פקיד אחר שאין לו האפשרות להשיב לו.

נוסף לכך יש עדויות חסויות. ועדה של הכנסת יכולה לתבוע מהאנשים הנאים לפנייה לומר את האמת ורק את האמת ולכן אסור לחברי הוועדה לצטט דברים ששמעו בוועדה, אחרת יאבדו הדיונים בוועדות הרבה ממשמעותם העמוקה, כי אותם מוזמנים יהיו ערים לכך שדבריהם עלולים להתפרסם ברבים; מאידך מותר בהחלט לדבר על דברים שנאמרו בוועדה, כגון: שמטפר האנאלפביתים ירד, או שהתבשרנו לדעת שגם ילדים מגיל 3 יזכו לגן מסודר, אבל אסור לומר מפי מי נאמרו הדברים וכן לציין שם מקום בו, למשל, התחלפו 160 מורים בתקופה של 7 שנים. אני לא אציין שהמקרה קרה בדימונה, אבל מותר לי להגיד שבעיירת פיתוח קרה מקרה כזה - מבלי לציין את שם המקום - כדי שהכנסת תיתן על כך את דעתה; לכן לא צריך להגזים בנטילת האפשרויות לדבר על הדברים ששמעו בוועדה, אבל צריך לומר אותם בטוב טעם, בלי לנקוב בשמות ובלי להצביע על תופעה העלולה לגרום עלבון מעל בימת הכנסת.

הטענה שבית-המשפט לא יכול היה לפסוק בהתאם לחוק הקובע שלא יהיה מאסר על תנאי, משום שהדבר פוגע באחידות החוק - אין לה כל טיעון. אין אחידות בחוקים. בחוק תקיפת שוטרים קיים עונש מינימום שבית-המשפט חייב להטיל על הנאשם, אדם המובא באשמת תקיפת שוטרים לא ייצא זכאי בפחות מהעונש הקבוע בחוק. לחוק תקיפת שוטרים יש משמעות פוליטית לא פחות מאשר משפטית ואנו יודעים מתי הוא נולד ועקב מה נולד.

א. רזיאל-נאור:

אם מדובר על ביטוח סיכום, חושבת אני שצריך להיאמר בו: ועדת הכנסת מפנה תשומת-לב חברי הכנסת לסעיף פלוני של התקנון הקובע כי אין ועדות הכנסת פומביות והדיונים בהם אינם צריכים להיות מקור שמותר לגלותו מעל בימת הכנסת ואין להזכיר דברים שאמר חבר-הכנסת פלוני בוועדה מעל בימת הכנסת.

ר. ארזי:

בדיון זה, לדעתי, יש שני אספקטים: אספקט תקנוני ואספקט ציבורי פרלמנטרי שהוא מעניין יותר. אני מצטער שמקרה כזה קרה דווקא לחבר-הכנסת גרוס, כי ידוע לי שחבר-הכנסת גרוס זהיר בדבריו, אבל הפעם קרתה לו תקלה והוא עצמו מצטער על כך יותר מאשר אחרים. עלינו לעשות את הדבר מבחינת ההד הציבורי. משמעותו של ההד הציבורי היא, שאם מבזים בית-משפט מעל בימת הכנסת הרי זה, לדעתי, דבר הנוגד בהחלט את המטרה הפרלמנטרית הנכונה לגבי הצורך בשמירה על כבוד בתי-המשפט. אינני חושב שיש בינינו חבר המעוניין בכך שכבודו של בית-המשפט בישראל ייפגע, ושאותה רשות שיפוטית אשר הכנסת הפקידה בידה את המשפט בישראל תעמוד במצב שהכנסת עצמה פוגעת בה, כי אם הכנסת תפגע בה - כל שכן האזרח, שיראה אפשרות לעצמו לפגוע בבית-המשפט, ולאן אבחנו נגיע? את מי זה משרת, את החינוך האזרחי הטוב? ואם נהפוך את הבעיה לדבר פוליטי יקום סחר משהו ויאמר דברים דומים לאלה שהשמיע חבר-הכנסת גרוס, לגבי בתי דין של הרבנות. בצדק יראו את עצמם בתי-הדין נפגעים ושום אזרח אינו מעוניין לפגוע בבתי-הדין. אם איתם דברים היו נשמעים על-ידי באשם כאשר מקריאים לפניו את פסק-הדין - היה השופט עושה מה שניתן לו לעשות לפי פקודת בזיון בית-המשפט; לכן לא צריך שחברי-הכנסת יתבטאו בצורה כזאת שאינה ניתנת לכל אזרח אחר, ואינה משרתת את החינוך האזרחי הטוב.

אני רואה את העיקר בכך שבהחלטה של ועדת הכנסת יבוא לידי ביטוי העניין הזה שאין לפגוע בבית-המשפט, מעל בימת הכנסת, אם יש בכך משום בזיון בית-המשפט. אינני מנסח כרגע את ההחלטה.

לגבי השאלה התקנונית: אני מוכן לקבל את הצעת חברת-הכנסת רזיאל-נאור שנאזכר את הסעיף בתקנון המגביל איזכורים של דברים שנשמעו בוועדות של הכנסת. הפניה לשמירה על סעיף זה תהיה רק לגבי חברי-הכנסת, ולא לגבי יושבי-ראש הישיבות, כיוון שהם עושים את הדבר. יושב-ראש הישיבה, במקרה זה, היה אדיב יתר על המידה ולא נקט באמצעים חריפים העומדים לרשותו. יושב-ראש הישיבה פנה לוועדת הכנסת וביקש הגנה ממנה.

נדמה לי שהיה רצוי שהשנה יתקיים בכנסת דיון על הכנסת, אגב הדיון על תקציב הכנסת. בעבר לא קיימנו דיון על הכנסת והצעתי היא שהשנה נעשה כן.

הינ"ר י. ישעיהו:

כן, השנה נקיים דיון על הכנסת. קבענו שפעם בשנתיים יתקיים דיון על הכנסת.

אין שום ספק לגבי זכותו של חבר-הכנסת לבקר פסקי דין של בית-המשפט, של כל הערכאות של בתי-המשפט, ולטעון אם הם מתאימים או לא מתאימים לחקיקה. השאלה העומדת לפנינו היא שאלת הביטויים שיש בהם משום פגיעה בכבוד בתי-המשפט. לזה יש שני אספקטים: אספקט חינוכי - אם מותר לדבר בכנסת בביטויים כאלה כלפי השופטים, אם לאו, שלא ייאמר שלגבי חברי-הכנסת הכל מותר, שהם יכולים להתבטא בביטויים קשים ואין טובע מהם זאת; שאלה של שמירת יחסים הדדית בין שתי הרשויות - אילו היה אחד השופטים של בית-המשפט העליון מתבטא בצורה כזאת כלפי הרשות המחוקקת, היינו נסערים מלוא כל הארץ ולא היינו מקבלים זאת. נניח שיעמוד עורך-דין מסויים בפני אותו בית-משפט ויצטט דברים אלה מתוך "דברי-הכנסת" - הוא היה מעמיד את כולנו במצב כזה, שציטוט כזה בפני בית-המשפט נחשב היה לבזיון בית המשפט.

לכן עלינו לקבל על עצמנו שביטויים כאלה לא יישמעו, ועל-כן נקטתי בלשון של הבעת צער.

היו"ר י. זשעיהו:

לגבי ציטוטים מפרוטוקולים של הוועדות: ברור לחלוטין, ולא יכולה להיות אי-הבנה, ששליחו של השר - כמותו. לא זו בלבד, אלא שהתקנה הזאת איננה שייכת לתחום החסינות, אלא לתחום אחר, והוא: שנועדה אפשר להשמיע דברים שאי-אפשר יהיה להשמיעם ברבים. גם שר וגם חבר-הכנסת יכולים להשמיע את עמדתם מבלי שמישהו יזכיר להם לאחר מכן מעל בימת הכנסת: הרי דעתך בוועדה היתה אחרת. הפרוטוקולים של הוועדות מוגנים מטעם זה שאפשר יהיה לשמוע מידע ודעות שאינם נשמעים בפומבי, אחרת מה הטעם של ישיבות סגורות? חובתנו היא לשמור על ההגבלה הזאת, כי אם הגבלה זו תוסר יהיו המוזמנים לוועדות זהירים בדבריהם ולא ישמיעו דברים שהיו משמיעים אותם אם ההגבלה היתה קיימת. אסור להזכיר מעל בימת הכנסת דברים בשם אומרם.

אני מסכים שלא נכלול את יושבי-ראש הישיבות בתביעה להקפיד על אי פומביות הדברים הנאמרים בוועדות.

אני נני מסתפק בהפניה למעיפים ובאי-זכורם. אי-אפשר להטיל הגבלה מוחלטת בענין זה, והיא גם לא תחייב. אי-אפשר לומר מעל דוכן הכנסת שהוגד לנו בוועדה שעומדים לעשות כך וכך, כל יושבי-ראש ישיבה לא ידעה בכך, ואם הוא קפדן ביותר הוא יבקש למחוק את המלה "ועדה" מהסטינוגרמה, אבל אפשר לומר "שמעתי...". לכן כללתי בניסוח ההחלטה את המלים: "להזכיר במליאת הכנסת דברים בשם אומרם". זו תוספת שאיננה חורגת מתחום ההגבלות של התקנון, אלא מבהירה אותם, וזאת על-סמך סעיף 121 של התקנון.

אני מבקש מחברי הוועדה שיסכימו להדגשה הזאת שאין להזכיר במליאת הכנסת, בשם אומרם, דברים שהושמעו בוועדה מוועדות הכנסת. יש בכך משום חידוש ומסמכותה של ועדת הכנסת לעשות זאת. משפט זה נא להוסיף ולא לגרוע.

אם כך יש לציין בניסוח שהדברים באים להוסיף ולא לגרוע.

אני מסכים למרבית הדברים שנאמרו בקשר לסיכום. אני מציע, כאשר אנו מזכירים את יחס הכבוד לבית-המשפט, לא להסתפק בבית-המשפט ובערכאות המשפטיות; אלא לכלול גם את מוסדות המדינה, לראות זאת באופן כללי ולא רק לגבי בית-המשפט. אני חרד בכלל ליחס לגבי ביטויים כלפי אישים ומוסדות. אם נדבר רק על הערכאות המשפטיות יתפרש מכך כאילו לגבי מוסדות אחרים זה פחות חמור. גם בית-המשפט אינו נזהר תמיד כאשר הוא מדבר על בית המחוקקים. אני נער זה שתהיה אתראה בכנסת על מקרים כאלה. אם כבר מדברים אנו בענין זה, אזי נהודענו על צריך להגיד שגם הצד השני חייב בשמירה על כבוד הכנסת, אחרת ייווצר הרושם שהחומרה היא בשל הפגיעה בבית-המשפט. אי-אפשר להכנס לאווירה הזאת כאילו בית-המשפט העליון הוא קודש קודשים ואסור לבקר אותו. זכות הביקורת שמורה לחברי-הכנסת.

אם אנו אומרים: "בשם אומרם" יכול להתפרש - ואין זו כוונת יושבי-ראש הוועדה - שדברים הנאמרים לא בשם אומרם כן מותר לפדסם מעל דוכן הכנסת.

לכאורה יכול הייתי לשחרר את עצמי מכל הדיון, ואם קיימת אפשרות כזאת - אינני יודע אם אינני עולה שוב על מוקש - הייתי מבקש מיושב-ראש הוועדה להביא לפני את הפרוטוקול מהישיבה שהתקיימה אחמול בוועדה המשותפת חינוך-שירותים לענין הנוער במצוקה, ולהקריא לפני חברי הוועדה את דבריו של היועץ המשפטי לממשלה, מר שמגד. לדעתי, אמר, מר שמגד דברים חמורים, בהקשר לסרטורים, נגד בית-המשפט. הוא הביא לפנינו פסק דין שלם של בית-המשפט העליון כדי להוכיח לנו עד כמה מקלים בת-המשפט לגבי סרטורים; לכן כל הדברים שאמרת הם דברי אמת. לבסוף פנה מר שמגד אלינו וביקש שנפנה תשומת-לב בת-המשפט, מעל בימת הכנסת, ונבקש מהם למצות את הדין בהענישם סרטורים. הוא אמר שבת-המשפט אינם מגיעים למחצית מידת העונש שהחוק מאפשר להם להטיל על העבריינים האלה והם מסתפקים בהרבה פחות מאשר החוק מאפשר להם.

לחבר-הכנסת ארזי: אני בעד שמידת כבודו של בית המשפט ייתכן שהתבטאתי בחריפות - אני מקבל זאת, אבל עלינו לדעת שאנו יושבים כאן לא רק לשמור על כבוד בית-המשפט, אלא לשמור על כבודן של בנות ישראל. זהו תפקידנו העיקרי. אנו צריכים להתריע בפני הציבור ובפני בת-המשפט שאינם חסים על כבודן של בנות ישראל. ייתכן שלשופטי

ש.י. גרוס:

בית המשפט העליון יש תפיסה השונה מהתפיסה של האנשים הפשוטים. אנו חושבים שהמתיינות היא בעוכרנו ומותר בהחלט לרסן אותה - זהו התפקיד הראשון שאנו חייבים למלא. עלינו לשמור על החוק ועל בנות ישראל.

לכן, לא ייתכן ששופטי בית המשפט העליון לא ידעו על כך שהסייג שאין להטיל מאסר על תנאי נתקבל כסייג בכנסת בניגוד לרצון הממשלה, בניגוד לרצון שר המשפטים ובניגוד לרצון ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מניח שהם ידעו על כך והתעללו מכך.

אני מתקן את דברי ואומר שביית-המשפט העליון "התעלם בזדון" במקום: "התעלל בזדון".

לענין הגבלת איזכורים של דברים שנשמעו בוועדות: אני ציטטתי רק כדי להוכיח שגם חוגי המשטרה וגם חוגי משרד הסעד בדעה שפסקי הדין של בית-המשפט מקלים בענין. נציג המשטרה אמר זאת ורק דברים אלה ציטטתי ולא שום סודות אחרים. הדברים שציטטתי ידועים מאוד.

אני מסכים שצריכים לתקן את הביטויים החריפים, אבל אני חושב שהוועדה צריכה להצטרף ולומר שאמנם הביקורת היתה מוצדקת.

מ. נסים: לא בדקנו את הענין.

צ. צימרמן: אמרנו מלכתחילה שהיתה לך זכות לבקר את בתי-המשפט, אבל אף אחד מאיתנו אינו יכול להיות שופט ואין זה מסמכותנו לקבוע דברים כאלה.

ש.י. גרוס: הבאתי את החומר, מפרוטוקול המשטרה, לגבי מה שמספרת אותה הנערה.

צ. צימרמן: איננו מוסד של בית-המשפט.

ש.י. גרוס: אנו חייבים להזעיק את מערכות המשפט לשנות את השיטה של המתיינות והשיטה שאין להטיל עונשים. היועץ המשפטי לממשלה הקריא אתמול לפני הוועדה המשותפת חינוך-שירותים לענין נוער במצוקה פסק דין מחריד, ובית-המשפט העליון לא רצה לשנות את פסק-הדין למרות שהיה ערעור של הפרקליטות לשנות את פסק-הדין.

א. רזיאל-נאור: אתה יכול להגיש הצעת חוק לתיקון החוק הקיים.

ש.י. גרוס: אני רק רוצה להוכיח שהדברים שאמרת הם נכונים.

היו"ר י. ישעיהו: איש אינו שולל את זכותך לבקר את בית-המשפט, אך הביטויים בהם השתמשת היו חריפים מאוד.

שיניתי את נוסח ההחלטה בעקבות הדברים שנשמעו בוועדה; (א) : ועדת הכנסת מביעה את צערה על הביטויים שאינם הולמים יחס הכבוד הראוי לערכאות המשפטיות בישראל, אשר חבר-הכנסת גרוס השתמש בהם אגב השימוש בזכותו לבקר פסקי דין של הערכאות המשפטיות;

(ב) ועדת הכנסת מפנה תשומת לבם של חברי-הכנסת למעיפיים..... של התקנון, שדיוני ועדה ומידע שנמסרו בה אינם מקור שמותר לגלותו על בימת הכנסת, כל שכן שאין להזכיר במליאת הכנסת, בשם אומרים, דברים שנשמעו בוועדות הכנסת.

מ. נסים: אני מציע לפתוח את ההחלטה כך: (א) ועדת הכנסת דנה בהתבטאויותיו של חבר-הכנסת

ש.י. גרוס כלפי בית-המשפט העליון, בישיבת הכנסת מיום ז' בתמוז תשל"ב - 30 ביוני 1971. הוועדה קובעת כי זכותו של כל חבר-הכנסת לבקר פסקי-דין של הערכאות המשפטיות במדינה, אולם לשון הביקורת חייבת להיות הולמת את יחס הכבוד הראוי לערכאות המשפטיות.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מסכים לנוסח שהציע חבר-הכנסת נסים.

א. רזיאל-נאור:

אולי נוסיף סעיף קטן (ג) בו ייאמר: "חבר-הכנסת חייב בזמן הישיבות לציית להוראות היושב-ראש ולצטט את הסעיף המאפשר לו לפנות לוועדת הפירושים.

ר. ארזי:

צריך לצטט מה נאמר בכל סעיף שנמצא תשומת ליבם של חברי-הכנסת אליו.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מציע שחבר-הכנסת נסים ואני נצטט אנוסיית את ההחלטה ונפרסמה.

הוחלט:

א. ועדת הכנסת דנה בהתבטאויותיו של חבר-הכנסת ש.י. גרוס כלפי בית-המשפט העליון, בישיבת הכנסת מיום ז' בתמוז תשל"ב - 30 ביוני 1971.

הוועדה קובעת כי אין להטיל במפק בזבנותו של חבר-הכנסת לבקר פסקי-דין של הערכאות המשפטיות, אולם לשון הביקורת חייבת להיות הולמת את יחס הכבוד הראוי לערכאות המשפטיות.

ב. ועדת הכנסת מפנה תשומת לבם של חברי-הכנסת לסעיף 63(א)(ב), ולסעיף 75 של התקנון הקובעים הגבלת איזכורים מעל דוכן הכנסת וכן של דברים שנשמעו בוועדה מוועדות הכנסת וכן אי-פומביות הישיבות של הוועדות, ושעל פי אותם סעיפים דיוני ועדה ומידע שנמסרו בה אינם מקור שמותר לגלותו מעל דוכן הכנסת; כל שכן, שאין להזכיר במליאת הכנסת, בשם אומנם, דברים שהושמעו בוועדה מוועדות הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

לא הבחנתי בכך שהמלים: "מביעה את אערה" נשמטו מן ההחלטה. אני מביע צער על הצעד

שאיננו בהחלטה.

מ. נסים:

אני במתכוון לא כללתי מלים אלו.

הישיבה ננעלה בשעה 10.40.